

Besparelser på universitetsområdet

Regeringens store sparekrav for universitetssektoren er en alvorlig underminering af vidensamfundets vækstgrundlag. Set udefra kan man få mistanke om et ganske nøje orkestreret forløb fra Finansministeriets side, hvor man drypvist udmelder besparelserne på forskningen og de forskningsbaserede uddannelser for på den måde at afdæmpe kritikken.

Her i slutningen af året, kan der nu gøres status over de samlede besparelser for universitetssektoren. Der viser sig tre nye tendenser: 1. besparelsernes størrelse er uhørt høje, 2. besparelsesudmeldingerne er arbitrære og skaber i sig selv en usikkerhed om hvorvidt der kan forventes yderligere indgreb, 3. valgte model for besparelserne har en indbygget kynisme som stiller universiteterne i en klassisk Catch-22.

Det tegnede ellers rimeligt for universiteterne. Først kom udmøntningen af globaliseringspuljens midler, hvor regeringen sammen med Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Socialdemokraterne blandt andet prioriterede basismidlerne til universiteterne. Ganske få dage efter aftalens indgåelse meldte Finansministeriet, at der skulle spares 2 milliarder på Finansloven 2011, heraf 600 mio. kr. i fordeling mellem Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet. Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre følte sig ført bag lyset og fremførte, at havde de kendt til regeringens spareplaner, havde de prioriteret basismidlerne endnu højere i globaliseringsforhandlingerne.

Men den største bombe faldt et par dage efter offentliggørelsen af Finansloven. Her blev universiteterne præsenteret for regeringens sparekrav til universiteterne og ikke kun for 2011, men hvert år frem til 2014 på mellem -297 mio. kr. og -389 mio. kr. Den rimeligt afdæmpede bedømmelse af finanslovsaftalen for 2011 fra AC's side skal da også ses i lyset af, at den fulde skala af regeringens spareplaner for universiteterne, først blev kendt et par dage efter finanslovsaftalens offentliggørelse.

En stor del af de nye besparelser som følge af finanslovsaftalen tages blandt andet fra universiteternes bevillinger til øvrige formål og fra omstillingspuljen til uddannelse. Da omstillingspulje finansieres ved en årlig 2 pct. beskæring af taxametrene – og som hidtil har været tilbageført universiteterne som et løft i færdiggørelsesbønderne – vil det reelt svare til, at man har foretaget en beskæring i taxameteret.

Baggrunden for de voldsomme besparelser skal paradoksalt nok findes i universiteternes succes med at indfri regeringens målsætning om, at 50 pct. af en ungdomsårgang senest i 2015 skal have en videregående uddannelse. En målsætning som alle er enige om, er et vigtigt skridt i realiseringen af visionen om Danmark som vidensamfund.

For der er vitterligt tale om en succes. Ved den seneste fremskrivning af den såkaldte profilmodel, anslås det, at næsten hver anden (49,5 pct.) af en ungdomsårgang vil få en videregående uddannelse og at over hver femte (20,7 pct.) vil få en universitetsuddannelse. Succesens omfang kan fx ses ved, at i 1990 da man star-

tede med fremskrivningerne, var det forventningen, at 10 pct. af en ungdomsårgang ville få en lang videregående uddannelse.

Væksten i andelen af en ungdomsårgang, der får en videregående uddannelse kan tilskrives flere forhold. For det første, at universiteterne har lyttet til politikernes ønsker og øget optaget til deres uddannelser. For det andet, at universiteternes indsats for at få de studerende hurtigere igennem og forbedre frafaldet på uddannelserne er begyndt at slå igennem.

Denne lydhørhed fra universiteterne side over for de politiske ønsker og forventninger til sektoren, er åbenbart kommet bag på regeringen, der begrundes besparelserne på uddannelserne med uforudsete merudgifter i de kommende år på universitetsuddannelserne som følge af den uventede meraktivitet. Med andre ord, skal universiteterne nu betale en del af regningen for at have øget uddannelsesaktiviteten.

Hermed er der sket et fundamentalt brud med taxametersystemets hidtidige finansieringspraksis. Bruddet består i, at universiteterne godt nok fortsat modtager taxameterpenge hver gang en studerende består og gennemfører et årsværk (STÅ), men de får samtidig beskåret deres bevillinger som følge af samme uddannelsesaktivitet.

Kynisk betragtet er besparelsesmanøvren ganske klog. Universiteterne har med den valgte model fortsat incitament til at øge optaget, for taxametersystemet fortsætter ufortrødent med at belønne antallet af studenterårsværk (STÅ) og når adgangen til de sædvanlige finansieringskilder bliver lukket eller forringet, må man jo skaffe pengene via taxametersystemet. Konsekvensen af flere taxametermidler, er at universiteterne bliver beskåret på andre finansieringskilder, der så igen betyder, at pengene skal fremskaffes via taxametersystem. Og så kører møllen.

Som om de udmeldte besparelser ikke er alvorlige nok, er der oveni skabt en ødelæggende usikkerhed om, hvorvidt meraktiviteten på uddannelserne de kommende år skal finansieres ved at reducere i globaliseringspuljen til forskning. Dette vil ikke kun være fatalt for den del af samfundets forsknings- og vidensproduktion, der foregår på universiteterne, men også for uddannelsernes forskningsbasering.

Men situationen er om mulig endnu mere uholdbar. For Genopretningsaftalen, der medfører milliardbesparelser for universiteterne, er nok den største kilde til forvirring og usikkerhed. Genopretningsaftalen indeholder i 2013 en besparelse for universiteterne på godt 2,2 mia. kr. og ifølge aftalen skulle besparelserne overføres til blandt andet at få flere i uddannelse. Universiteterne er altså allerede blevet beskåret betragteligt med Genopretningsaftalen, netop for at give plads til at finansiere flere i uddannelse. Spørgsmålet er, hvad der er blevet af disse penge, siden regeringen har fundet behov for at finde yderligere besparelser til finansiering af uddannelsesaktiviteter.

Lægges de samlede udmeldte besparelser frem, bliver universiteterne i 2013 og 2014 ramt af besparelser på omkring 2,5 mia. kr.

AC's formand Erik Jylling udtaler: *"Situationens alvor bør være tydelig for enhver; det er fuldstændigt uholdbart at pålægge universiteternes uddannelser og forskning besparelser i den størrelsesorden som regeringen lægger op til. Lægges deroveni det betydelige usikkerhedsmoment for universiteternes fremtidig bevillingsgrundlag, kan jeg kun sige, at regeringen er ude i en gambling med vores fremtidige grundlag for at kunne klare os i en global konkurrence om viden og højtuddannet arbejdskraft."*